

Mgr. Bc. Samuel Buch
Interný doktorand
Ústav literárnej a umeleckej komunikácie
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

PROBLEMATIKA GENDERU V MÚZEU

Múzeá a galérie sú inštitúcie, ktoré sa podieľajú na formovaní verejnej mienky. Akvizíciou predmetov do múzejnej inštitúcie, potvrdzuje múzeum ich **spoločenskú hodnotu**. Pri nadobúdaní predmetov sa zvažujú viaceré kritériá, pričom pri tomto posudzovaní zohráva úlohu aj subjektívny postoj. Tento vplyv subjektivity môže ovplyvniť rozhodnutie o prijatí alebo zamietnutí predmetu do múzejných zbierok.

Dôležitou úlohou múzeí je prezentácia predmetov, formou expozícií alebo výstav. Jazyk, akým múzeá komunikujú s verejnosťou, ovplyvňuje svetozor návštevníkov. Sme svedkami toho, že múzeá sa často **vyhýbajú témam**, ktoré sú považované za kontroverzné z obavy z negatívnej reakcie zo strany verejnosti. To však zároveň vedie k prehľbovaniu tabuizácie danej problematiky vo verejnom diskurze a spôsobuje **pretrvávajúce mýty** a rodových stereotypov. Najväčší vplyv na subjektivitu pri nadobúdaní a prezentovaní predmetov spojených s rodom, majú tieto javy:

Genderová slepota - definovaná profesorkou Lindou Hurcombe. Genderová slepota sa prejavuje, napríklad pri rekonštrukciách života prehistorických spoločností. V rámci týchto rekonštrukcií hrajú ženy často iba vedľajšiu úlohu, pričom rodové rozdiely súčasnosti sa premietajú do minulosti, a tým pádom **tautologicky legitimizujú súčasnú situáciu**, keďže následne fungujú ako dôkaz nadčasovosti súčasných rodových stereotypov.

Ignorovanie oddelenosti genderu a pohlavia - pre Západnú civilizáciu je typické binárne rozdelenie rodu (muži-ženy) a jeho esenciálne prepojenie s biologickým pohlavím. Iné kultúry, ale mohli rozlišovať **viac rodov**, prípadne umožňovali členom spoločnosti **zmeniť vlastnú rodovú príslušnosť**. V súčasnej vede sa táto problematika najčastejšie označuje spoločným termínom „tretí rod“. Tieto genderové odlišnosti historických a prehistorických spoločností bývajú často ignorované na základe vzoru Západnej spoločnosti a minulosť býva rekonštruovaná cez optiku dvoch genderov. Kostrovým nálezom sa následne pripisujú spoločenské roly na základe ich biologického pohlavia alebo sa biologické pohlavie zosnulého určí na základe hrobovej výbavy. V oboch prípadoch môže dôjsť k omylu vyplývajúcejmu z oddelenosti rodu a pohlavia. Zároveň tento prístup vedie k „zmazaniu“ existencie tretieho rodu v historických spoločnostiach.

Androcentrismus – je javom, pri ktorom sa pozornosť upriamuje na aspekty mužskej reality. V 80. rokoch 20. storočia bolo poukázané na to, že v Metropolitnom múzeu v New Yorku tvoria ženy-umelkyne len 4 percentá z autorov v zbierke moderného umenia. V kontraste k tomu – nahé ženy tvoria až 85 percent všetkých aktov na umeleckých dielach v múzeu. Tieto zistenia boli spopularizované feministickými skupinami pod heslom: „*Musia byť ženy nahé, aby sa dostali do Metropolitného múzea?*“. Samozrejme existujú dôvody, prečo nebolo v minulosti viac žien-autoriek, avšak v prípade moderného umenia je absencia diel žien-umelkýň len slabo obhájiteľná. V súvislosti s androcentrismom poukázala profesorka Mary Kosut na **cenzenovanie slov spojených s rodom**. Galéria moderného umenia v Austrálii v roku 2012 pripravila výstavu venovanú súčasným austrálskym autorkám, pričom cielene obmedzila používanie termínu feminizmus, z **obavy z kontroverznej reakcie**. Rovnaké zamlčovanie sa dotýka aj iných pojmov spojených so ženským svetom, ako menštruácia, interrupcia, boj za práva žien a iné.

Heteronormativita – jav, pri ktorom sa heterosexuálny vzťah a **heterosexuality považuje za všeobecnú normu** a odchýlky od nich sú marginalizované. Témy a predmety spojené s LGBT problematikou sú vplyvom heteronormatívnych snáh vylúčené z múzejného prostredia. Príkladom heteronormativity na pôde múzeí je tabuizácia homosexuality u významných historických osobností. Inštitúcia sa pri príprave múzejného produktu vyhne tejto téme, pričom v niektorých prípadoch môže dôjsť až k tzv. *straightwashingu*. Heteronormativita sa samozrejme môže prejavovať aj inými spôsobmi – absenciou tém venovaných LGBT problematike, rozdielnym prístupom k neheterosexuálnym návštevníkom či rovnakopohlavným párom s deťmi atď.

Múzeá a galérie sú v očiach verejnosti považované za inštitúcie, ktoré sprostredkovávajú vedecký diskurz. Sú autoritou v určovaní spoločenskej hodnoty predmetov a tém. Je preto dôležité, aby vo svojej práci kládli dôraz na vyvracanie rodových a iných stereotypov v záujme zlepšenia medziľudských vzťahov. To sa dá dosiahnuť len zlepšením informovanosti pracovníkov zbierkotvorných inštitúcií v tejto oblasti. V rámci tohto posteru sme definovali hlavné javy, ktoré negatívne ovplyvňujú múzejnú prácu s predmetmi súvisiacimi s rodovou problematikou, v záujme zvýšenia informovanosti odbornej aj laickej verejnosti.